

December 2011 - Særunummer

MENNESKERET & VRANG

DEN DANSKE HELSINKI KOMITÉ FOR MENNESKERETTIGHEDER

Om UPR-processen

i anledning af FN's menneskerettighedsdag

Der savnes en samlet dansk handlingsplan for menneskerettighederne

Af Tue Magnussen

Danmark var til eksamen i menneskerettigheder. Det skete, da Danmark i maj for første gang blev bedømt i FN's Menneskerettighedsråd. Selv om Danmark ligger i den absolut pæne ende, når det handler om demokrati og menneskerettigheder, blev det klart meldt ud, at der også i Danmark er plads til forbedring. FN's Menneskerettighedsråd påpegede ikke nogle egentlige brud på menneskerettighederne fra dansk side.

Danmark bestod - ingen tvivl derom - men Danmark fik overraskende mange anbefalende anmærkninger med på vejen. Den tidligere regering, VKO-regeringen, fik således over et hundrede anbefalinger til, hvordan Danmark på flere områder kunne styrke den menneskeretlige beskyttelse.

Hver anden anbefaling blev "accepteret", hver tredje blev afvist

Det blev til i alt 133 anbefalinger fordelt inden for 11 forskellige emner, herunder bl.a. børns og kvinders rettigheder, Danmarks forhold til internationale konventioner, diskrimination af etniske minoriteter samt forholdene for flygtninge og asylansøgere.

VKO-regeringen afleverede sit svar på anbefalingerne i juli. Konklusionen blev, at man afviste hver tredje anbefaling og kun accepterede 84 af anbefalingerne. Regeringen afviste de resterende 49

anbefalinger, herunder bl.a. at man ikke vil:

- indføre et generelt forbud mod diskrimination
- sikre individuel klageadgang i forbindelse med handicapkonventionen
- oprette en børneombudsmand
- indføre en national handlingsplan for menneskerettigheder.

En national handlingsplan for menneskerettigheder er særlig vigtig: Danmark bør opgradere sit arbejde på menneskerettighedsområdet ved at vedtage en samlet plan for, hvordan vi herhjemme kan sikre og styrke menneskerettigheder. Det mener både Institut for Menneskerettigheder (IMR) og en række civilsamfundsorganisationer, herunder den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder og FN-forbundet.

Wien Deklarationen anbefaler National handlingsplan

I Wien Deklarationen fra 1993 anbefaler FN, at alle 193 FN-medlemslande overvejer at indføre en national handlingsplan til at fremme og beskytte menneskerettigheder. 29 lande har allerede indført - eller forpligtet sig til at indføre - en handlingsplan, herunder lande som Sverige, Norge, Spanien, Tyrkiet, Kenya og Australien. 3 lande har for nylig direkte afvist at indføre en handlingsplan:

Danmark, Italien og Portugal. 161 lande har endnu ikke indført en handlingsplan, eller har endnu ikke taget stilling. Indsatsen på området kan bedst karakteriseres som både usystematisk og utilstrækkelig.

Ministerierne har ikke noget samlet overblik over de forskellige menneskeretlige udfordringer i Danmark. Man kan derfor kun vanskeligt koordinere de initiativer og handlingsplaner, man søsætter på forskellige samfundsområder. Der er heller ikke indsigt i, hvad man politisk vil opnå på forskellige områder, hvorfor man ikke kan overvåge, om de opstillede mål nås. Dermed bliver det vanskeligt at lave ordentlige politiske prioriteringer på menneskerettighedsområdet.

Benlås

Et eksempel på konsekvensen af den usystematiske tilgang er, at den danske regering burde have gjort FN opmærksom på, at benlåsmetoden Tarp (Total Appendage Restraint Position) bliver brugt i Danmark. I Danmarks rapport til FNs Menneskeretsråd står der intet om brugen af benlås, og om at en person døde i Kolding Arrest som følge af benlås. Metoden 'fikseret benlås' blev i 1994 ulovlig i Danmark, efter at Benjamin Christian Schou blev hjerneskadet og senere døde som følge af metoden.

Tarp er stadig lovlig at bruge i Danmark, selv om metoden er i strid med

FN's retningslinjer og strider mod FN's principper om, at man ikke bruger umenneskelig og nedværdigende behandling. Derfor burde FN's Menneskerettighedsråd have været informeret, da Danmark var under eksamination. Det var især offentliggørelsen af politiets obduktionsrapport af den 23-årige Ekrem Sahin, som døde i januar i Kolding Arrest, der har vakt debat om benlås. Politiet modtog obduktionsrapporten den 22. februar, hvilket betyder, at politiet, der hører under Justitsministeriet, har været bekendt med dødsårsagen før Danmark var til eksamen hos FNs Menneskeretsråd i Genève.

Isolationsfængsling

Behandlingen på mange institutioner i Danmark er i visse tilfælde kommet ud på et sidespor. Vi oplever alt for mange sager om behandling, der i den grad er umenneskelig f.eks. isolations-fængsling. Selv om der har været en nedgang i brugen af isolation i forbindelse med varetægtsfængsling, er brugen af isolationsfængsling som straf i Danmark fortsat meget udbredt.

Isolationsfængsling bliver ikke kun brugt i forbindelse med politiets opklaringsarbejde. Fængslerne benytter sig af en lidt mildere form for isolation, når Kriminalforsorgen har besluttet, at en fange skal straffes med udelukkelse fra fællesskab i en periode. Udelukkelse fra fællesskab sker på en særlig afdeling i fængslet eller i egen celle. Desuden kan fængselspersonalet idømme isolation i form af såkaldt strafcelle, hvor en indsat kan tilbringe op til fire uger. Især brug af ubetinget strafcelle er steget kraftigt siden 2000. Hvor der i 2000 var 1.386 strafcelleanbringelser, var der i 2010 - ifølge Kriminalforsorgens statistik - 2.677. Det er en fordobling på 10 år.

Desuden forekommer bæltefiksering, kritisabel behandling af unge mennesker på opholdssteder og sager, hvor personer dør i politiets varetægt, fortsat alt for ofte. Også personer med handicap, som ikke kommer i bad og på toilettet, bliver udsat for en behandling, der ligger udenfor den konventionsmæssige betydning af tortur, men ikke desto mindre er uværdigt for et så rigt land som Danmark.

Dansk diskriminationslovgivning

Et tredje eksempel er den danske diskriminationslovgivning, der bedst - med Holger Kallehauges ord - kan beskrives som et forvirrende og hullet kludetæppe af regler, som giver nogle grupper beskyttelse mod diskrimination inden for visse samfundsområder, mens andre helt må undvære lovens beskyttelse mod ulovlig forskelsbehandling. F.eks. er det lovligt at diskriminere personer med handicap uden for arbejdsmarkedet.

Den usystematiske tilgang betød helt konkret i forhold til den FN-eksamen, der fandt sted i maj, at Danmark ikke kunne give et klart svar på, hvem der nu og fremover skal sikre, at Danmark honorerer de 84 anbefalinger, man har accepteret.

En ny start? SF-S-RV-regeringens grundlag skuffer på flere punkter

I mange tilfælde står det også uklart, hvad regeringen - både den ny og gamle - vil gøre for at gennemføre anbefalingerne. Den ny regerings grundlag havde flere positive træk, men eksplicit fremhævelse af f.eks. arbejdet mod tortur og fremme af dansk ratifikation af konventioner måtte man lede forgæves efter. Lovede kommissionsundersøgelser af CIAs tortur-flyvninger til hemmelige fængsler for påståede terrorister blev slyttet og regeringen har endnu ikke taget initiativer, der har udfordret Danmarks nære venner som USA og Israel med krav om overholdelse af menneskerettigheder i udenrigspolitikken.

IMR og Rådet for Menneskerettigheder, der består af en række civilsamfundsorganisationer, herunder Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder, er enige om, at en national handlingsplan for menneskerettigheder kan bidrage til at løse mange af disse problemer og bidrage til at sikre en mere effektiv beskyttelse og fremme af menneskerettighederne i Danmark.

En national handlingsplan vil klargøre, hvilken kurs man ønsker at sætte på menneskerettigheds-området. Det vil fremover blive muligt at måle udviklingen på forskellige områder. Man kan f.eks. fastsætte mål for et acceptabelt niveau af lange varetægtsfængslinger, for en effektiv overvågning af, hvor mange børn, der

tvangs fjernes, samt overvåge og måle, hvor ofte der finder overtrædelser af forbuddet mod nedsættende ytringer sted.

Man må håbe, at den nye regering vil benytte konferencen 12. december til at ændre den danske holdning til mange af de afviste anbefalinger - og reelt få igangsat arbejdet med at udarbejde en handlingsplan, der kan styrke menneskerettighederne i Danmark. Et arbejde, hvor der skal lyttes til græsrodderne og hvor civilsamfundet - fagbevægelsen, NGO'er, herunder patientforeninger og menneskeretsorganisationer samt andre folkelige organisationer - skal tale.

Nogle af disse røster kom frem på den ligestillingskonference, som blev holdt den 5. december i København. Lad os håbe, at protestkoret trænger ind bag Christiansborgs mure og bliver hørt bl.a. i en national dansk handlingsplan for menneskerettigheder, som vel at mærke ikke må glemme Danmarks internationale forpligtelser.

Danmarks folkeretslige forpligtelser

Det drejer sig f.eks. at få undersøgt CIA-flyv brug af dansk luftrum til tortur-flyvningerne, få stoppet brug af såkaldte "terrorlister" i EU- og USA-regi og i stedet fremme folkeretten ved at Danmark efter års nølen får ratificeret FN's konvention mod tvungne forsvindinger og fremmet de eksisterende konventioner ved f.eks. at bidrage til at få retsforfulgt tortur: at give torturofre oprejsning ved at stille torturbøddler fra Zimbabwe, Guantamo og Ruslands fængsler til ansvar. Og senest - når det gælder Bahrain - de ansvarlige for den omfattende dokumenterede tortur af den 49-årige dansk-bahrainske menneskerettighedsforkæmper - Ab Dullah Al-Khawajas bøddler, og - når det gælder de danske myndigheder - har udvist afviste syrisk-kurdiske asylansøgere til tortur hos Assads efterretningstjeneste, det danske PET's lokale samarbejdspartner i Syrien, indtil for få måneder siden.

Tue Magnussen er medlem af bestyrelsen for Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder

Integration handler om individer!

Af Pernille Frahm

I den universelle periodiske bedømmelse af Danmark vil jeg især lægge vægt på to af anbefalingerne til den danske regering: Protokol 12 til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og individuel klageadgang iflg. Handicapkonventionen.

Tillægsprotokol 12 til Den europæiske menneskerettighedskonvention forbyder enhver form for diskrimination, men er hverken underskrevet eller ratificeret af Danmark.

Den tidligere danske regering har svaret afvisende, fordi nogle af bestemmelserne i protokol 12 og i handicapkonventionen er upræcise, og man argumenterede med, at der i forvejen findes en udstrakt lovgivning og praksis til bekæmpelse af diskrimination, herunder i form af straffelovens såkaldte racismeparagraf, §266b.

Med hensyn til straffelovens §266b har det været et åbenlyst problem, at begre-

bet racisme fortolkes meget snævert. Sammenholdt med den lave prioritering, racismeanmeldelser tillægges hos politiet, betyder det, at de fleste vil afholde sig fra at anvende paragraffen. Derfor bliver den oftere et redskab i en politisk kamp end et redskab for individer i Danmark, der oplever sig diskrimineret.

I forhold til handicapkonventionen har det hidtil været et dansk standpunkt, at man ikke vil give individuel klageadgang i forhold til de politiske, sociale og kulturelle rettigheder, konventionen giver.

Om begge bestemmelser og begge kritikpunkter i gennemgangen drejer det sig i virkeligheden om det enkelte individs muligheder. Det er den enkeltes klageadgang eller den enkeltes mulighed for at reagere på oplevet diskrimination, der ikke er god nok. Danmarks uvilje mod at gå ind i udviklingen af et stærkt retssystem omkring bekæmpelse af diskrimination gør, at man fraskriver sig en vigtig indflydelse på at styrke et europæisk og

globalt syn på bekæmpelse af diskrimination. Ved at give individet klageadgang ville man dels få et langt bedre overblik over hvilke problemstillinger, der findes, og dels styrke den enkelte persons oplevelse af at være deltager og medejer i forhold til sin egen situation.

Vi bruger megen politisk energi og mange ressourcer på at styrke integrationen, men hvis man ikke indser, at integration handler om individer og deres oplevelse af at være hhv. indenfor og udenfor udformningen af egne levevilkår, så vil integrationen aldrig blive reel.

Det er en oplagt mulighed for den ny regering at træde et stort skridt frem i forhold til integration og til en bedre udnyttelse af de ressourcer, der findes blandt mennesker med handicap og mennesker med anden etnisk baggrund end dansk.

Pernille Frahm er medlem af bestyrelsen for Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder.

Den danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder blev dannet i 1985 som en del af den daværende internationale Helsinki Federation (1982-2007). Som andre nationale Helsinki-komiteer og grupper arbejder den danske komité ud fra Helsingfors-aftalen fra august 1975, som skabte grundlaget for Conference for Security and Cooperation in Europe (CSCE), siden 1994 OSCE. Sikkerheden og samarbejdet imellem staterne i Europa, inklusive den daværende Sovjetunion samt USA og Canada, hviler på to forudsætninger: Garanti for, at grænserne kun kan ændres ved fredelige midler, og at de individuelle menneskerettigheder respekteres. Et afgørende punkt i denne udvikling, der i 1975 havde karakter af en hensigtserklæring, var udarbejdelsen af de såkaldte "Københavnskriterier" i juni 1990, som i 1993 under det danske EF-formandskab blev gjort til kriterier for optagelse af nye medlemmer i EF/EU. De kan kort formuleres som frie og fair valg, respekt for menneskerettighederne og "good governance", dvs. en ordentlig styreform passende til et moderne retssamfund.

Vi mener, det er vigtigt, at Danmark atter vil kunne fremstå som best practice på "good governance" og tjene som eksempel for ikke mindst de lande i Østeuropa, som tidligere har været under kommunistisk styre. En vigtig del af Den danske Helsinki-Komités arbejde i de senere år har ligget i Østeuropa i bredeste forstand, fra Tyrkiet, Bosnien og Kosovo over Ukraine og Belarus til de baltiske lande og Rusland, hvor fokus især har været på retssikkerheden ved domstolene og overvågning af menneskerettighedernes overholdelse. Komiteen har hidtil foretaget aktiv monitorering af retssager i Tyrkiet, Kosovo, Ukraine og Rusland og ønsker at gøre det samme i Belarus, når forholdene tillader det. Herudover arbejder komiteen med demokratiudvikling, herunder støtte til udvikling af civilsamfundet i bl.a. Polen, Rusland og Ukraine, et eksempel er vort samarbejde med Soldatermødre-organisationen i Sankt Petersborg. Endelig formidler vi undervisningstilbud herhjemme til unge og til eksperter fra disse lande.

Komiteens nuværende formand er universitetslektor Karsten Fledelius, af tidligere formænd kan nævnes juraprofessorerne Erik Siesby og Ole Espersen.

Terrorlister ødelægger fredsmægling

Af Tue Magnussen

Regeringen må i FN og i EU arbejde for at få afskaffet terrorlisterne: De fører til mere krig og terror, og ødelægger fredsmægling. EU's og USA's stempning af modstandsbevægelser som »terroristiske« har ført til uskyldige ofre, alvorlige brud på menneskerettighederne, og har skadet arbejdet for fred over hele verden.

Sammen med bl.a. FN-forbundet har Helsinki-Komiteen advaret herom og opfordret regeringen til, via FN og EU, at arbejde for at terrorlisterne bliver afskaffet. Dette bør indgå i evalueringen af anti-terrorlovgivningen i forbindelse med den universelle periodiske bedømmelse af Danmark. Det er vigtigt, at regeringen bruger det danske EU-formandskab i 2012 til at rejse en debat om, hvor vidt terrorlisterne er den rigtige måde at bekæmpe terrorisme på.

EU's terrorlister er mellemstatslige, men i henhold til folkeretten bestemmer Danmark selv, om vi vil bakke op om terrorlisterne eller ej, konflikter løses ikke ved at udråbe den ene part som terrorister. Kun ved at parterne sætter sig sammen, kan der skabes en fredsløsning.

Sri Lankas regering og oprørsbevægelsen De Tamilske Tigre havde i 2006 sat sig ved forhandlingsbordet og anerkendt Norge som neutral fredsmægler. Men kort efter blev De Tamilske Tigre sat på EU's terrorliste. Efter terrorstemplingen trak EU-landene, Danmark, Finland og Sverige, sine fredsobservatører ud af Sri Lanka. Kort efter måtte Norge droppe sit mæglingsforsøg - og så brød borgerkrigen ud.

Sri Lankas regering opfattede terrorstemplingen af De Tamilske Tigre som et grønt lys til at gå i offensiven og angribe de tamilske områder. Parterne var faktisk

i gang med at forhandle fred, men så udpegede EU og USA den ene part som terrorister.

Fra Zimbabwe til Indien bruges "terror" som grundlag for forfølgelse af opposition og nationale mindretal og knægtelse af ytringsfrihed. F.eks. udråbes kurdiske organisationer som terrorister og - med terrorlovgivningen - trues med at få lukket ROJ-TV, den kurdiske kultur- og nyhedskanal, der sender med tilladelse fra København.

Et generelt problem ved terrorlister er, at ingen kan give et bud på, hvad skal der ske med de organisationer, der står på listerne. Skal de bekæmpes eller skal vi behandle dem som en part, som vi skal finde en løsning sammen med? Endelig kan en stat bruge en terrorlistning til at fremme egne magtinteresser.

**Hvis du vil abonnere på MenneskeRet & Vrang,
eller høre mere om Komiteén, kontakt os:**

Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder

Bredgade 36 B, 1260 København K

Telefon 3391 8118

E-mail: main@helsinki-komiteen.dk

www.helsinki-komiteen.dk

